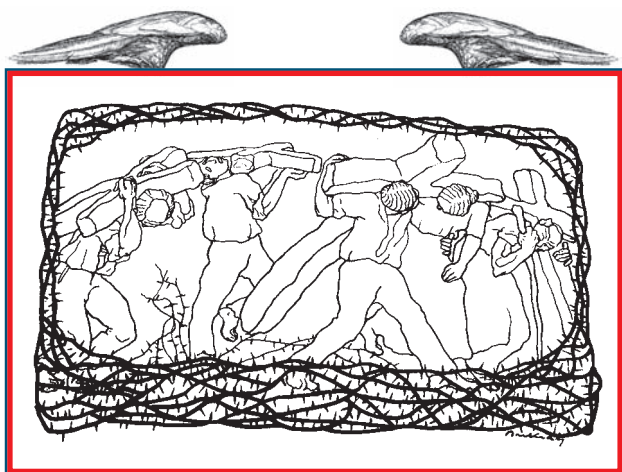

C. S. LEWIS

VPRAŠANJE BOLEČINE

Clive Staples Lewis (1898–1963) je irski pisatelj in mislec, katerega ustvarjalna kompleksnost obsega nenavadno širino: v njem so se združevali pronicljiv literarni zgodovinar, ugleden profesor v Oxfordu in Cambridgeu in prodoren teološko-filozofski mislec – in ob vsem tem še občudovan pisatelj fantazijskih romanov in pravljicne literature (Zgodbe iz Narnije). Takšna nenavadna kreativna širina je ustvarila opus, ki obsega čez štirideset knjig. Lewisovo neobičajno intelektualno in življenjsko zgodbo je upodobil Antony Hopkins v filmu Shadowland.

Med njegovimi deli so velik uspeh doživele knjige o Bogu in krščanstvu. Med najbolj uspešne sodi tudi Vprašanje bolečine (1940), krščanska filozofija trpljenja. Ta človeku trpljenja kajpada ne more olajšati, pokaže pa mu, zakaj je trpljenje lahko smiselno. Knjige, kakor so Vprašanje bolečine, Zakaj Bog? in Odprava človeka še danes bogatijo tisočere bralce po vsem svetu s teološko in filozofsko mislijo zdrave pameti (common sense). Svojo veliko ljubezen do literature in filozofije je umel Lewis združiti s svojim pisateljskim talentom. Zato so njegova dela tudi po slogovni plati literatura in filozofska refleksija obenem.

M. O.

Naslov izvirnika:
Clive Staples Lewis
The problem of pain

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
233.14

LEWIS, Clive Staples, 1898-1963
Vprašanje bolečine / Clive Staples Lewis ; [prevedla Mateja
Jančar]. - Ljubljana : Družina, 2005. - (Zbirka Sidro ; 29)

Prevod dela: The problem of pain

ISBN 961-222-587-7

223976192

Na naslovnici:

Tone Kralj, zaglavje št. 7 v Domačih vajah (perorisba, tuš), 1918/19 str. 133

Božji Sin ni trpel do smrti zato, da ljudje ne bi trpeli, ampak zato, da bi lahko bilo njihovo trpljenje podobno njegovemu.

George Macdonald:
Unspoken Sermons, First Series

PREDGOVOR

Ko mi je gospod Ashley Sampson predlagal pisanje te knjige, sem prosil za dovoljenje, da bi jo napisal anonimno, kajti če bi moral povedati, kaj resnično mislim o bolečini, bi bil prisiljen v izjave, ki bi bile videti tako pogumne, da bi postale smešne, če bi ljudje vedeli, kdo jih je izrekel. Anonimnost so zavrnil, ker ne bi bila v skladu z zbirko; vendar pa me je gospod Sampson opozoril, da bi lahko napisal predgovor, v katerem bi pojasnil, da ne živim po svojih načelih! Zdaj uresničujem ta razveseljivi načrt. Naj takoj priznam z besedami dobrega Walterja Hiltona, da sem se skozi vso knjigo »sebi zdel tako daleč od resničnega občutka tega, o čemer govorim, da ne morem drugega kot prositi milosti in si jo želeti«. ¹ Toda prav iz tega razloga name ni mogoče naperiti določene kritike. Nihče ne more reči, »brazgotinam se smeje, kdor ni skusil rane,« kajti niti za trenutek nisem bil v duševnem stanju, ki bi mu bila že predstava resne bolečine kaj manj kot neznosna. Če obstaja človek, ki je varen pred nevarnostjo, da bi podcenjeval tega sovražnika, potem sem to jaz. Dodati moram tudi, da je edini namen te knjige rešiti intelektualno vprašanje, ki ga postavlja trpljenje; nikoli nisem bil dovolj norca, da bi se čutil usposobljenega za veliko višjo nalogo učenja poguma in potrpljenja, prav tako ne morem bralcem ponuditi ničesar razen svojega prepričanja, da kadar je treba prenašati bolečino, malo poguma pomaga bolj kot veliko znanja, malo človeškega razumevanja bolj kot pogum in že najmanjša sled božje ljubezni bolj kot vse.

Če bo te strani prebiral kakšen pravi teolog, bo zlahka ugotovil, da so delo laika in ljubitelja. Razen v zadnjih dveh poglavjih, katerih deli so očitno spekulativni, sem,

---

¹ *Scale of Perfection*, 1, XVI.

tako vsaj mislim, ponavljal starodavne in ortodoksne doktrine. Če so kakšni deli knjige »izvirni«, v smislu, da so novi ali neortodoksni, so takšni proti moji volji in kot posledica moje nevednosti. Pišem, seveda, kot laični pripadnik Anglikanske cerkve: vendar sem se poskušal izogibati domnevam, ki jih ne zagovarjajo vsi krščeni in obhajani kristjani.

Ker ne gre za učenjaško delo, si nisem zelo prizadeval, da bi sledil idejam in navedkom do njihovih virov, kadar jih ni bilo lahko najti. Vsak teolog bo z lahkoto ugotovil, kaj in kako malo sem prebral.

C. S. Lewis
Magdalen College, Oxford
1940

I. UVOD

Zelo se čudim, kako smelo se ti ljudje lotevajo govorjenja o Bogu. Ker se v svojih razpravah obračajo na neverne, že v prvem poglavju dokazujejo Božanstvo iz del narave [...] to bralce navaja k mišljenju, da so dokazi za našo vero presneto šibki. [...] Nekaj čudovitega je, da kanonični pisatelj nikoli ne porabi narave, da bi dokazoval Boga.

Pascal. *Misli*, IV, 242, 243²

Če bi me le pred nekaj leti, ko sem bil ateist, kdo vprašal: »Zakaj ne verjameš v Boga?« bi se moj odgovor glasil nekako takole: »Poglej vesolje, v katerem živimo. Njegov daleč največji delež predstavlja prazen prostor, popolnoma temen in nepredstavljivo mrzel. Teles, ki se gibljejo v tem prostoru, je tako malo in so tako majhna v primerjavi s prostorom samim, da bi, tudi če bi se na vsakem od njih trlo popolnoma srečnih bitij, še vedno težko verjeli, da sta življenje in sreča kaj več kot stranski produkt sile, ki je ustvarila vesolje. Vendar je tako, da se znanstvenikom zdi verjetno, da ima zelo malo sonc v vesolju – morda celo nobeno razen našega – planete; v našem osončju pa ni verjetno, da bi bilo življenje še na kakšnem drugem planetu razen na Zemlji. In še Zemlja je milijone let obstajala brez življenja in bo mogoče obstajala še milijone let po tem, ko jo bo življenje zapustilo. In kakšno je to življenje, dokler traja? Urejeno je tako, da lahko vse njegove oblike živijo le, če žrejo druge. V nižjih oblikah ima ta proces za posledico le smrt, pri višjih pa se pojavi nova lastnost, imenovana zavest, ki omogoča dožemanje bolečine. Ustvarjena bitja povzročijo bolečine, ko se rodijo, živijo tako, da

---

² Slov. prevod Janez Zupet. (Op. prev.).

povzročajo bolečine, in večinoma v bolečinah tudi umrejo. Pri najbolj kompleksnem ustvarjenem bitju, človeku, se pojavi še ena lastnost, imenujemo jo razum in mu omogoča, da svoje bolečine predvidi, kar mu vnaprej povzroča hudo duševno trpljenje, in da predvidi lastno smrt, medtem ko si vroče želi stalno živeti. Ljudem tudi omogoča, da s stotinami spretnih domislic povzročajo veliko več bolečine drug drugemu in bitjem brez razuma, kot bi je mogli sicer. To svojo moč so izkoristili do konca. Njihova zgodovina je večidel zapis zločinov, vojn, bolezní in groze, vmes pa je ravno dovolj sreče, da jih, dokler traja, navdaja z mučnim strahom pred njeno izgubo, ko pa je izgubljena, z ostro bridkostjo spominjanja nanjo. Vsake toliko časa nekoliko izboljšajo svoje stanje in pojavi se tisto, čemur pravimo civilizacija. Toda vse civilizacije umrejo in tudi, ko še živijo, povzročajo posebno trpljenje, tega je verjetno ravno dovolj, da odtehta olajšanje človekovih običajnih tegob, ki so ga nemara prinesle. Nihče ne bo oporekal, da je tako tudi z našo civilizacijo; zelo verjetno je, da bo umrla kot vse njene prednice. Tudi če slučajno ne bi, kaj potem? Človeška vrsta je obsojena na smrt. Vsaka vrsta, ki nastane kjer koli v vesolju, je obsojena na smrt; kajti vesolje, pravijo, se izčrpava in bo nekoč le enotna neskončnost homogene snovi pri nizki temperaturi. Vse zgodbe se bodo iztekle v nič: za vse življenjske oblike se bo na koncu izkazalo, da so bile prehodna in nesmiselna spaka na bebavem obrazu neskončne snovi. Če mi pravite, naj verjamem, da je to delo dobrohotnega in vsemogočnega duha, vam odgovarjam, da vsi dokazi kažejo v nasprotno smer. Bodisi za vesoljem ni nobenega duha ali pa je ta duh brezbrizen do dobrega in zlega ali celo zli duh.«

Obstajalo je vprašanje, za katero se mi še sanjalo ni, da ga bom kdaj zastavil. Nikoli nisem opazil, da nas prav trdnost in lahkost pesimističnega argumentiranja postavljata

pred problem. Če je vesolje tako slabo, ali vsaj pol tako slabo, le kako je ljudem prišlo na misel, da bi ga pripisali delu modrega in dobrega Stvarnika? Ljudje so morda res neumni, tako neumni pa spet ne. Ni mogoče verjeti, da gre za neposredno sklepanje s črnega na belo, z zle rože na plemenito korenino, z nesmiselnega dela na neskončno modrega delavca. Vesoljna predstava, kakršno nam odkrivajo izkušnje, nikoli ne bi mogla biti podlaga za religijo: vedno je moralo biti nekaj, čemur navkljub se je postavila religija, ki je prihajala iz drugega vira.

Odgovor, da so bili naši predniki nevedni in so zato gojili prijetne iluzije o naravi, ki jih je odtlej razpršil napredek znanosti, bi bil napačen. Morasta velikost in praznina vesolja sta bili znani že v stoletjih, ko so še vsi ljudje verovali. V nekaterih knjigah boste brali, da so srednjeveški ljudje mislili, da je Zemlja ploščata in zvezde blizu, a to je laž. Ptolemaj jim je povedal, da je Zemlja matematična točka brez velikosti v odnosu do razdalje zvezd stalnic – razdalje, ki jo eno izmed srednjeveških popularnih besedil ocenjuje kot sto in sedemnajst milijonov milj. A še v zgodnejših časih, celo od samega začetka, je ljudi moral navdajati enak občutek sovražne brezmejnosti, ki je izhajal iz očitnejšega vira. Za prazgodovinskega človeka je moral biti bližnji gozd dovolj neskončen in tisto skrajno tuje in nadležno, ki ga moramo mi iskati v misli na kozmične žarke in ohlajajoča se sonca, je vohljaje in zavijaje prihajalo prav na njegov prag. Vsekakor sta bila v vseh obdobjih enako očitna bolečina in zapravljanje človeškega življenja. Naša religija se pričinja med Judi, ljudstvom, stisnjenim med dva velika vojskujoča se imperija, vselej znova poraženim in privedenim v ujetništvo, podobno kakor Poljska ali Armenija s tragično usodo zavojevanega. Popoln nesmisel je uvrstiti bolečino med odkritja znanosti. Odložite knjigo in se pet minut posvetite premisleku o dejstvu, da

IMENSKO IN STVARNO KAZALO

Abraham	18, 87, 88
Adam	60, 67, 74, 88
Ajšhil	14, 40
Akvinski, Tomaž	21, 106
Anzelm	74
Aristotel	44, 86, 87, 113, 132
Avguštin	64, 83, 88
Bevan, Edwyn	110
Copetua	41
Cowper	127
Dante	34
De la Mare, Walter docketizem	103 117
Epikurejci	47
Ezekiel	14, 38
Gavtama	54
Hardy, Thomas	82
<i>Hebrejci, Pismo</i>	34, 89, 91
Hilton, Walter	7
Hobbes	81
Hooker	70, 86, 95
Housman	82
Hügel, von	107 op., 108
Huxley, Aldous	82, 89
Jakob	14, 75
Jakob, sv.	39, 56
Janez, sv.	44, 96, 107, 117, 134
Jeans, Sir James	74
Jeremija	33, 35, 38, 40
Job	77 op.
Johnson, dr.	86
Kalvarija	42, 89, 133
Kant	84, 86, 87

Keats	89
Law, William	47, 56
Lawrence, brat	98
Luka, sv.	33, 77 op., 118
Macdonald, George	5, 46, 130, 134
Malory	13
Mark Avrelij	54
Marko, sv.	90
Marlowe	96
Matej, sv.	108, 109
Milton	45
monizem	59
Montaigne	59
Niebuhr	65 op.
Otto	12, 13
Ovid	14
Ozej	40
Paley	86
Pascal	9
Pavel, sv.	56, 73, 77 op., 117, 127, 132
Peter, sv.	35, 52
Platon	42, 55, 89, 90
Ptolomaj	11
Satan	25, 77 op., 96, 116–118
Shakespeare	13, 103, 127
Sinaj	56
Sokrat	54
<i>Theologia Germanica</i>	77, 131, 134
Traherne	31
Vergil	14
<i>Veter v vrbju</i>	13
Wesley, John	119
Williams, N. P.	63
Wordsworth	13
Zaratustra	54

KAZALO

7	Predgovor
9	I. Uvod
21	II. Božja vseмогоčnost
31	III. Božja dobrota
47	IV. Človeška zloba
59	V. Človekov padec
77	VI. Človeška bolečina
95	VII. Človeška bolečina, nadaljevanje
103	VIII. Pekel
113	IX. Živalska bolečina
127	X. Nebesa
137	Dodatek
140	Imensko in stvarno kazalo

Clive Staples Lewis

Vprašanje bolečine

Zbirka Sidro 29

Urednik Matija Ogrin

Prevedla Mateja Jančar

Likovna zasnova Peter Ogrin

Prelom Družina d.o.o.

Izdala in založila Družina d.o.o.

Za založbo: dr. Janez Gril

Tisk: Schwarz d.o.o.

Ljubljana 2005

Vse informacije o knjigah založbe Družina dobite na spletnem naslovu
www.druzina.si

Knjiga je izšla s finančno podporo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije.

Doslej izšlo v zbirki Sidro:

1. Brane Senegačnik: Na temnem pragu upa
2. Ciril Bergles: Noč, nato še dan
3. Vladimir S. Solovjov: Smisel ljubezni
4. Étienne Gilson: Ljubezen filozofov
5. Italo Calvino: Ameriška predavanja
6. Nikolaj Kuzanski: O božjem pogledu
7. Giovanni Pico della Mirandola:
O človekovem dostojanstvu
8. Rubén Darío: Pesmi o življenju in upanju
9. Emmanuel Lévinas: Etika in neskončno.
Čas in drugi
10. Gilbert K. Chesterton: Sv. Tomaž Akvinski
11. Frederick Copleston: Akvinski
12. Tomaž Akvinski: Izbrani filozofski spisi
13. T. S. Eliot: Krščanstvo in kultura
14. Miguel de Unamuno: Velázquezov Kristus
15. Milan Komar: Razmišljanja ob razgovorih
16. Josef Pieper: Razumnost in pravičnost
17. Josef Pieper: Srčnost in zmernost
18. Evripides: Heraklova blaznost
19. Brane Senegačnik: Ptica iz črnih zvezd
20. Evripid: Ifigenija v Avlidi
21. Ciceron: O govorniku
22. Milan Komar: Iz dolge vigilije
23. Josef Pieper: Vera, upanje, ljubezen
24. Étienne Gilson: Duh srednjeveške filozofije
25. Vladimir Kos: Filozofija, naš vsakdanji kruh
26. José Ortega y Gasset: Meditacije o Don Kihotu
27. Tone Rode: Biti
28. Alojz Rebula: Jacques Maritain
29. C. S. Lewis: Vprašanje bolečine